

Virsraksts: Par tiesneša, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, pieņemtā lēmuma juridisko dabu, kā arī par Senāta pilnvaru apjomu, izskatot blakus sūdzību.

Tēze: Izskatot administratīvo lietu un piemērojot administratīvo sodu vai uzliktot administratīvo sodu par necieņu pret tiesu kāda tiesas procesa laikā, tiesnesis realizē tiesas funkciju. Šī tiesas spriešanas funkcija pilnīgi norobežo viņu no iestādes vai amatpersonas, kas darbojas valsts pārvaldes jomā. Tādējādi tiesneša pieņemtie lēmumi administratīvo pārkāpumu lietās nav un nevar būt administratīvie akti, uz ko tieši *expressis verbis* ir norādīts Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas pēdējā teikumā.

Tēze: Faktisko rīcību var veikt tikai iestāde, darbojoties publisko tiesību jomā, un līdz ar to nevar faktisko rīcību attiecināt uz tiesas lēmumu, kas tiek pieņemts, tiesai (tiesnesim) veicot tiesas funkcijas.

Tēze: Senāta Administratīvo lietu departaments, izskatot blakus sūdzību, var vērtēt tiesiskos apstākļus, kā arī pārvērtēt zemākas tiesu instances atzinumus, izdarot pilnīgi patstāvīgus secinājumus, kas var atšķirties no pārsūdzētajā lēmumā ietvertajiem argumentiem.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta**

2005.gada 26.aprīļa

LĒMUMS

Lietā Nr.SKA-199

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs

senators V. Jonikāns,
senatore G. Višņakova,
senatore E. Vernuša,

atklātā tiesas sēdē izskatīja A.K. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 2.marta lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2004.gada 10.decembra lēmums.

Aprakstošā daļa

[1] 2000.gada 20.aprīlī Liepājas rajona tiesas tiesnese pieņēmusi lēmumu, ar kuru A.K. par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.³⁹ pantā paredzētā pārkāpuma izdarīšanu uzlikts administratīvais sods – 15 dienu arests.

[2] 2000.gada 25.aprīlī minētais Liepājas rajona tiesas tiesneses lēmums nosūtīts izpildei Liepājas policijas pārvaldei un 2000.gada 28.aprīlī tika izpildīts A.K. piemērotais administratīvais sods - arests.

[3] 2004.gada 3.martā A.K. un K.K. iesnieguši Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu ar lūgumu atzīt Liepājas tiesas tiesneses 2000.gada 25.aprīļa rīcību, nosūtot izpildei lēmumu par A.K. administratīvo sodīšanu, par prettiesisku.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2004.gada 10.decembra lēmumu atteikts pieņemt minēto pieteikumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.un 8.punktu.

[4] Izskatot A.K. un K.K. blakus sūdzību par minēto lēmumu, Administratīvā apgabaltiesa atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2004.gada 10.decembra lēmumu, bet A.K. un K.K. blakus sūdzību noraidījusi.

[4.1] Tiesa konstatējusi, ka lietā ir strīds par to, vai Liepājas tiesas tiesneses rīcība, nosūtot izpildei lēmumu par A.K. administratīvo sodīšanu, aizskāra vai varēja aizskart A.K. tiesības vai tiesiskās intereses.

[4.2] Apelācijas instances tiesa norādījusi, ka konkrētajā gadījumā administratīvais process sastāv no divām daļām – lēmuma par personas administratīvo sodīšanu pieņemšanas, kā arī no minētā lēmuma izpildes. Pieņemot administratīvo aktu, tiek radītas tiesiskās sekas, bet izpildot lēmumu – faktiskās sekas. Ar Liepājas tiesas tiesneses 2000.gada 20.aprīļa lēmumu A.K. uzlikts administratīvais sods, tādējādi radot tiesiskās sekas, bet Liepājas policijas faktiskā rīcība, izpildot administratīvo sodu, radīja faktiskas sekas.

[4.3] Administratīvā apgabaltiesa atzinusi, ka tiesneses rīcībai, nosūtot lēmumu izpildei, tiesisko vai faktisko seku radīšanā attiecībā uz indivīdu ir palīgraksturs. Lēmuma nosūtīšana ir starpposms starp lēmuma par personas administratīvo sodīšanu pieņemšanu, kas rada tiesiskas sekas, un izpildinstitūcijas rīcību, izpildot tiesneses lēmumu, kas rada faktiskas sekas.

[4.4] Tiesa atzinusi, ka pārsūdzētā Liepājas tiesas tiesneses rīcība nav faktiskā rīcība. Tāpat tiesa atzinusi, ka tiesneses rīcība, nosūtot lēmumu izpildei, pati par sevi

neietekmē personas, par kuru pieņemts lēmums uzlikt administratīvo sodu, tiesības vai tiesiskās intereses, jo ar minēto rīcību netiek tieši nodibinātas, konstatētas, grozītas, izbeigtas vai kā citādi aizskartas kādas konkrētas tiesiskās attiecības vai ietekmētas faktiskās attiecības attiecībā uz pieteicējiem. Apelācijas instances tiesa, ņemot vērā, ka minētā tiesneses rīcība nav atzīstama par faktisko rīcību, secinājusi, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmo daļu pieteikums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[4.5] Tiesa norādījusi, ka saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 291.panta ceturto daļu lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu nodod izpildei institūcija (amatpersona), kas lēmumu pieņēmusi. Tātad Liepājas tiesas tiesnese, nosūtot lēmumu par A.K. administratīvo sodīšanu izpildei, ir pildījusi tai ar likumu uzlikto pienākumu.

Ņemot vērā, ka likums nav piešķīris tiesnesei rīcības brīvību izlemt par lēmuma nosūtīšanu izpildinstitūcijai, Administratīvā apgabaltiesa atzinusi, ka Liepājas tiesas tiesnese, nosūtot izpildei lēmumu par A.K. administratīvo sodīšanu, rīkojusies atbilstoši likumā noteiktajai procedūrai.

[5] Par minēto Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 2.marta lēmumu A.K. iesniedza blakus sūdzību Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentam, lūdz atcelt minēto Administratīvās apgabaltiesas lēmumu un izlemt jautājumu pēc būtības, vai tiesai jāpieņem A.K. un K.K. pieteikums par Liepājas tiesas faktisko rīcību.

Blakus sūdzībā norādīts, ka tiesa nav ņēmusi vērā A.K. paskaidrojumus, ka iestādes faktiskās rīcības – lēmuma par administratīvā aresta atkārtotu nodošanu izpildei - vietā Administratīvo pārkāpumu kodekss deva tai iespēju vai pat uzlika pienākumu atlikt lēmuma nodošanu izpildei, jo pašvaldības policija bija konstatējusi izpildes neiespējamību, nepārkāpjot bērna tiesības.

Bez tam arī norādīts, ka Administratīvā procesa likuma 323.panta 3.punktā paredzētās Senāta tiesības izlemt jautājumu pēc būtības konkrētajā gadījumā attiecas tikai uz jautājumu, vai pareizi ir konstatēts atteikuma pieņemt pieteikumu pamats – ka lieta neesot izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Izskatot blakus sūdzību, Senāta kompetencē nav atrast un izmantot kādu jaunu pamatojumu.

[6] Uz tiesas sēdi pieteicējs nav ieradies. Ņemot vērā, ka pieteicējs lūdzis izskatīt blakus sūdzību tiesas sēdē bez viņa klātbūtnes, Administratīvo lietu departaments atzina par iespējamu izskatīt lietu bez pieteicēja piedalīšanās.

Motīvu daļa

[7] Lai izlemtu jautājumu par to, vai *A.K.* un viņa nepilngadīgā dēla *K.K.*, kuru pārstāv pats *A.K.*, ierosinātais strīds atzīt par prettiesisku Liepājas tiesas tiesneses rīcību, 2000.gada 25.aprīlī nododot izpildīšanai lēmumu par *A.K.* piemēroto administratīvo sodu – arestu, ir izskatāms administratīvajā tiesā, Administratīvo lietu departamenta ieskatā ir nepieciešams vispirms noteikt tiesneses pieņemtā lēmuma, ar kuru piemērots administratīvais sods, juridisko dabu.

[8] Likuma “Par tiesu varu” 7.pants reglamentē tiesas spriešanu administratīvajās lietās. Šā panta otrajā daļā noteikts, ka administratīvo pārkāpumu lietās tiesu spriež tiesa, izskatot un izlemjot tiesas sēdēs lietas par personu administratīvajiem pārkāpumiem. Tas nepārprotami norāda uz to, ka, izskatot administratīvo lietu un piemērojot administratīvo sodu vai uzliekot administratīvo sodu par necieņu pret tiesu kāda tiesas procesa laikā, kā tas ir konkrētajā gadījumā, tiesnesis realizē tiesas funkciju. Šī tiesas spriešanas funkcija pilnīgi norobežo viņu no iestādes vai amatpersonas, kas darbojas valsts pārvaldes jomā. Tādējādi tiesneša pieņemtie lēmumi administratīvo pārkāpumu lietās nav un nevar būt administratīvie akti, uz ko tieši *expressis verbis* ir norādīts Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas pēdējā teikumā.

[9] Administratīvo pārkāpumu kodeksa 291.panta ceturtajā daļā noteikts, ka lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu nodod izpildei institūcija (amatpersona), kas lēmumu pieņēmusi. Minētais noteikums attiecas arī uz tiesas lēmumiem.

Ja tiesnesis veic likumā noteiktās darbības tiesas lēmuma nodošanai izpildei, viņš nepārstāj darboties kā tiesa, un šādas viņa darbības nevar vērtēt, vadoties no publisko tiesību subjekta rīcības izvērtēšanas kritērijiem, kā to nepamatoti uzskatījusi apelācijas instances tiesa. Tādējādi, kā atzīst Administratīvo lietu departaments Administratīvā apgabaltiesa kļūdaini tiesneses darbības, nosūtot lēmumu izpildei, analizējusi, vadoties no tā, vai šīs darbības ir vai nav atzīstamas par faktisko rīcību. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 89.pantam faktiskā rīcība ir iestādes darbība publisko tiesību jomā jebkurā citādā veidā, nevis izdodot administratīvo aktu, ja privātpersonai uz šo darbību ir tiesības vai tai šīs darbības rezultātā ir radies vai var

rasties tiesību vai tiesisko interešu aizskārums. Faktiskā rīcība ir arī iestādes bezdarbība, ja iestādei saskaņā ar tiesību normām bija vai ir pienākums izpildīt kādu darbību, kā arī iestādes sniegta izziņa. Tādējādi faktisko rīcību var veikt tikai iestāde, darbojoties publisko tiesību jomā, un līdz ar to nevar faktisko rīcību attiecināt uz tiesas lēmumu, kas tiek pieņemts, tiesai (tiesnesim) veicot tiesas funkcijas.

[10] Ņemot vērā to, ka tiesu lēmumi par administratīvo sodu uzlikšanu atbilstoši tajā laikā (2000.gads) spēkā esošajai Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 279.panta otrajai daļai bija galīgi un administratīvo pārkāpumu lietām noteiktās lietvedības kārtībā nebija pārsūdzami, likums neparedzēja arī iespēju pārsūdzēt jebkādu citu tiesas (tiesneša) rīcību, tai skaitā tādu, kas saistīta ar lēmuma nosūtīšanu izpildīšanai.

[11] Izvērtējot situāciju pēc šobrīd spēkā esošajiem likumiem (*A.K.* pieteikums tiesā iesniegts 2004.gada 3.martā), Administratīvo lietu departaments konstatē, ka likums paredz tiesas (tiesneša) pieņemto lēmumu pārsūdzēšanu administratīvo pārkāpumu lietās ar iespējām tos pārskatīt gan apelācijas instancē, gan kasācijas kārtībā (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 279.panta pirmā daļa). Šāda kārtība izriet no tā, ka pēc būtības tiesnešu pieņemtajiem nolēmumiem administratīvo pārkāpumu lietās ir sprieduma juridiskā daba, jo ar šo nolēmumu tiek izlemts jautājums gan par personas vainu attiecīgā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā, gan par piemērojamo sodu.

[12] Administratīvā procesa likuma kārtībā nav pārsūdzama tiesas (tiesneša) rīcība, nosūtot lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu izpildei. Administratīvā procesa likuma 315.pantā ir noteikts, ka pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumu administratīvā procesa dalībnieks var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma, iesniedzot blakus sūdzību Administratīvā procesa likuma noteiktajos gadījumos un ja tiesas lēmums kavē lietas virzību.

Pat ja tiesneses rīcību, nosūtot lēmumu izpildei, kvalificētu kā darbību, kas veikta uz lēmuma pamata, tā vienalga nebūtu pārsūdzama, jo neatbilst iepriekšminētajiem Administratīvā procesa likuma 315.pantā noteiktajiem pārsūdzēšanas kritērijiem.

[13] Neskatoties uz to, ka Administratīvā apgabaltiesa, atstājot negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt pieteikumu par tiesneses rīcības tiesiskumu, jautājumu par iespēju pārsūdzēt tiesneses rīcību, nepamatoti analizējusi pēc iestādes darbības izvērtējuma kritērijiem, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka pieteikuma pieņemšanas atteikuma pamatojums pēc Administratīvā procesa likuma 191.panta 1.punkta (lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā) un 8.punkta (pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu) atbilst Senāta Administratīvo lietu departamenta iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem, līdz ar ko apelācijas instances tiesas lēmums ir atstājams negrozīts. Tas, ka tiesas (tiesneša) lēmums vai rīcība nav pārsūdzama pēc attiecīgā procesa likumiem, vienlaikus ir pamats tam, lai atzītu, ka pieteikums nav pieņemams arī pēc Administratīvā procesa likuma 191.panta 8.punkta.

[14] Administratīvā procesa likuma 322.pantā, kas reglamentē blakus sūdzības izskatīšanas kārtību, noteikts, ka blakus sūdzību izskata tādā kārtībā, kāda šajā likumā noteikta lietu izskatīšanai apelācijas instances tiesā (Administratīvā procesa likuma 33.nodaļa). Tas nozīmē, ka Senāta Administratīvo lietu departaments, izskatot blakus sūdzību, var vērtēt tiesiskos apstākļus, kā arī pārvērtēt zemākas tiesu instances atzinumus, izdarot pilnīgi patstāvīgus secinājumus, kas var atšķirties no pārsūdzētajā lēmumā ietvertajiem argumentiem. Tāpēc par nepamatotu Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata pieteicēja blakus sūdzībā ietverto norādījumu, ka Senāts, izskatot blakus sūdzību, nevar izmantot jaunu pamatojumu.

[15] Vērtējot situāciju attiecībā uz pieteicēju pieteikumu, atzīt par prettiesisku Liepājas tiesas tiesneses rīcību, 2000.gada 25.aprīlī nododot izpildīšanai lēmumu par administratīvā soda piemērošanu, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka pēc būtības šis jautājums jau ir izlemts ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003.gada 25.septembra lēmumu, kad tika izskatīts jautājums par A.K. iesnieguma Nr. 62393/00 pret Latviju pieņemšanu izskatīšanai (oficiālais laikraksts "Latvijas Vēstnesis", Nr.174, 2003.gada 10.decembrī).

[16] Izskatot jautājumu par to, vai tiesas lēmuma izpildes nolūkā arestējot A.K. nav tikušas pārkāptas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5.panta pirmās un ceturtās daļas normas, Eiropas Cilvēktiesību tiesa konstatējusi, ka "iesniedzējs (A.K.) tika ievietots ieslodzījumā pēc tam, kad kompetenta tiesa bija

pieņēmusi lēmumu par viņa administratīvo sodīšanu; citiem vārdiem - viņa ieslodzījums atbilst gadījumam, kas paredzēts Konvencijas 5.panta 1.daļas a) apakšpunktā. [...] Šis apakšpunkts ir piemērojams uz visām “tiesas” pasludinātajām “notiesāšanām”, kurām ir brīvības atņemšanas raksturs. Iesniedzējam piemērotais arests bez jebkādam šaubām bija likumīgs saskaņā ar Latvijas tiesībām un tas tika uzlikts šajās tiesībās paredzētā procesā. [...] Papildus, neviena Latvijas tiesību norma nebija pretrunā ar iesniedzējam uzliktā soda izpildi”.

Ar šo pēc būtības Eiropas Cilvēktiesību tiesa, izanalizējot faktisko situāciju, un, vadoties pēc tajā laikā spēkā esošajiem Latvijas likumiem, jau ir atbildējusi uz *A.K.* un *K.K.* tiesai iesniegtajā pieteikumā izvirzīto lūgumu par tiesneses rīcības tiesiskumu, nododot izpildīšanai lēmumu par administratīvā soda piemērošanu.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa aresta piemērošanas tiesiskumu ir izvērtējusi, arī vadoties no Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 31.pantā ietvertajiem noteikumiem, kur panta otrajā daļā ir paredzēts, ka administratīvo arestu nevar piemērot sievietēm grūtniecības stāvoklī, sievietēm, kam ir bērni vecumā līdz divpadsmit gadiem, un personām, kas nav sasniegušas astoņpadsmit gadu vecumu, kā arī pirmās un otrās grupas invalīdiem. Neapstrīdot to, ka *A.K.* būtu bērns vecumā līdz divpadsmit gadiem, Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka “..tiesneša atteikums paplašināt šīs normas piemērošanu pēc analogijas attiecībā uz iesniedzēju nav pietiekams, lai padarītu viņa arestu par nelikumīgu Latvijas tiesību izpratnē”.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa tādējādi *A.K.* sūdzību par Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5.panta pirmās un ceturtais daļas pārkāpumu (par brīvības atņemšanu un ieslodzīšanu) ir atzinusi par acīmredzami nepamatotu un noraidāmu.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323. panta 1.punktu Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Administratīvās apgabaltiesas 2005. gada 2. marta lēmumu atstāt negrozītu, bet *A.K.* blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

senators

V. Jonikāns

senatore

G. Višņakova

senatore

E. Vernuša